

Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, LS 2012/2013

Projekt INOBIO - Inovace biologických a lesnických disciplín pro vyšší konkurenceschopnost

OCEŇOVÁNÍ LESA

4. výukový blok (4/5)

Lesnické ekosystémové a rekreační služby

(jako potenciální zdroj příjmů vlastníků lesa)

Lektor: **Ing. Jiří Matějček, CSc.**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a Státním rozpočtem ČR InoBio – CZ.1.07/2.2.00/28.0018

OBSAH

1. Úvod – téma jinými slovy
2. Poslední trendy v lesnické politice EU
3. Aktivity na evropské úrovni
4. Problém chápání pojmu „funkce lesa“
5. Charakteristika problému
6. **Lesnické ekosystémové a rekreační služby – zahraniční zkušenosti**
 - 6.1 Mechanismus plateb a financování
 - 6.3 Případové studie pro rekreační a environmentální služby
7. **NLP II jako součást lesnické politiky ČR** a příklad klíčové akce KA3

1. ÚVOD

Motto: Vlastnictví nejen zavazuje, ale také opravňuje.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Téma jinými slovy

Jedná se o:

- **Tržní uplatnění vybraných rekreačních a environmentálních služeb (tzv. lesnických *ekosystémových plateb*).**
- Hledání nových trhů a nových zdrojů příjmů (např. na smluvním principu)
- **INTERNALIZACI LESNICKÝCH EXTERNALIT** (včlenění lesnických služeb do hospodářské činnosti lesních podniků, začlenění jiných funkcí lesa do hodnotového systému lesních podniků)
- Komerční zhodnocení (tržní realizace) lesnických výrobků, zboží a služeb na smluvním principu
- Podnikání s lesnickými službami
- Rozšíření hospodářské činnosti formou **DIVERZIFIKACE (jako prvku strategie)** lesnického sektoru (lesních podniků) **mimo oblast produkce dřeva**

- **prosperitu LH do budoucna nebude pravděpodobně možné zajistit jenom na prodeji surového dřeva**
- řešit právní problémy spojené s uváděním nových lesnických výrobků a služeb na trh
- ze společenských funkcí lesa (ekologických a rekreačních služeb) učinit postupně také nositele obratu ⇒ zlepšit vyhlídky pro tuzemské dřevo
- **nová orientace lesnické politiky v oblasti FUNKCÍ LESA** a v podpoře zvýhodňování vývojového potenciálu
- zavádění komplexních inovačních politik (vč. odpovídajících poradenských služeb)
- nové směry vývoje pro **změnu ekonomické struktury lesního hospodářství**
 - Akční plán EU pro lesnictví (2006)
 - Akční plán pro lesnický sektor v zelené ekonomice (2011, v přípravě)

2. POSLEDNÍ TRENDY V LESNICKÉ POLITICE EU

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Lesnická politika EU

Společná lesnická politika neexistuje (není ve smlouvách), na rozdíl např. od společné zemědělské politiky aj.

⇒ lesy jako přívazek k jiným politikám, fragmentace lesnických problémů, riziko antagonistických politik vůči lesu

Lesnictví je v kompetenci jednotlivých členských států (princip subsidiarity)

Poslední trendy v lesnické politice EU -

1

Základní dlouhodobé směry v lesním hospodářství jsou již formulovány:

- trvale udržitelné hospodaření v lesích (TUHL) s trendem k přírodě blízkému hospodaření
- ekonomická životaschopnost a dlouhodobá konkurenceschopnost lesních podniků
- rozvoj venkova založený na využití lesního potenciálu (kapitálu)

+

- narůstají požadavky společnosti na ekologické a rekreační služby (*stoupající trend ekologické poptávky je nesporný*)

Poslední trendy v lesnické politice EU - 2

Lesnická strategie EU a princip subsidiarity a sdílené odpovědnosti

Rostoucí ovlivňování lesnické politiky společenskými a politickými **problémy mimo lesnický sektor**

(politika rozvoje venkova, směrnice o stanovištích a ptácích, užití a marketing lesního reprod. materiálu, směrnice týkající se energie, Akční program o ŽP aj.)

Politické problémy se stávají stále více vzájemně závislé a dopady a **propojení mezi lesnickou politikou a dalšími politikami** se stále zvětšuje

Poslední trendy v lesnické politice EU -

3

Vytváření globálního trhu pro mnoho lesnických materiálů a produktů, kde se tržní cena určuje podle nejnižších výrobních nákladů

Vlastníci lesa a jejich **výrobní náklady** přestávají konkurovat výrobcům mimo EU

Hodnota environmentálních a sociálních funkcí lesa (např. pro les: ochrana půdy, biodiverzity, povodí, regulace klimatu, rekreace apod., pro dřevo: nízká potřeba energie, nízké emise) **není pokryta příjmy z lesních produktů**

Tlak na **kontrolu nelegálních těžeb** (FLEGT – Akční plán EU na zavedení lesního práva, způsob správy a licenční schéma obchodu)

Zavádění tržně orientovaných nástrojů k podpoře TUHL – certifikace lesů, certifikace výrobků ze dřeva a dřevozpracujícího průmyslu

3. AKTIVITY NA EVROPSKÉ ÚROVNI

- DŮLEŽITÉ PRO LESNICKOU POLITIKU

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MCPFE Vídeň 2003 - rezoluce

V1 – Synergická podpora TUH v evropských lesích prostřednictvím národních lesnických programů a spolupráce mezi odvětvími

V2 – Zvýšení ekonomické životaschopnosti hospodaření v lesích Evropy

Ekonomická životaschopnost je klíčovým pilířem TUHL a má zásadní význam pro zachování lesů a jejich víceúčelových funkcí pro společnost

Bez ziskového lesního hospodářství nelze zajistit TUHL

V3 – Sociálně kulturní dimenze TUH v evropských lesích

V4 – Biologická rozmanitost lesů v Evropě

V5 – Změna klimatu TUH v evropských lesích

TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ

TUR

Varšavská deklarace
„Lesy pro kvalitu života“

EKOLOGICKÝ

EKONOMICKÝ

SOCIO - KULTURNÍ

W1: Lesy a voda

W1: Lesy, dřevo a energie

V1: Víceborová spolupráce a NLP

V4: Biologická rozmanitost lesů

**V2: Ekonomická
životaschopnost TUHL**

V3: Sociální a kulturní rozměry
TUHL

V5: Klimatické změny a TUHL

L1: Socio-ekonomické aspekty TUHL

L2: Pan-evropská kritéria, ukazatele směrnic na provozní úrovni pro TUHL

H1: Trvale udržitelné hospodaření v lesích Evropy

H2: Zachování biodiverzity lesů

H3: Spolupráce se zeměmi v ekonomické transformaci

H4: Adaptace lesů na klimatické změny

S1: Monitoring lesních ekosystémů

S2: Genetické zdroje

S3: Databáze lesních požárů

S4: Úprava hospodaření v horských lesích

S5: Výzkum fyziologie stromů

S6: Výzkum lesních ekosystémů

2007

2003

1998

1993

1990

Akční plán EU pro lesnictví (2006)

2004 – 2005: hodnocení Lesnické strategie EU

Celkový ekonomický cíl **Akčního plánu EU** je zdokonalit konkurenceschopnost odvětví a zvýšit trvale udržitelné užití lesních výrobků, zboží a služeb

Klíčová akce 3: Výměna a posouzení zkušeností týkajících se zhodnocení a uvvedení na trh lesnických nedřevních užitků a služeb

- potřeba kvantifikovat celkovou hodnotu lesů a jejich funkcí
- vytvořit a používat nástroje ke kompenzaci služeb a zboží, jež nejsou uvedeny na trh
- Komise navrhne, aby SFC vytvořil ad hoc pracovní skupinu
- členské státy budou podporovat studie a pilotní projekty týkající se oceňování, kompenzace a inovativního uvádění lesnického zboží a služeb na trh

Poslední čerstvá novinka !

Akční plán pro lesnický sektor v „zelené ekonomice“

Připravovaný a diskutovaný materiál **DV EHK OSN**,
od léta 2011, v **létě 2013** ve Finsku bude schválen

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Speciálním rysem Akčního plánu je:

- a) že je zaměřen na příspěvek lesnického sektoru „zelené ekonomice“,
- b) **nevěnuje se široké otázce trvale udržitelného lesnického hospodaření**

Zaměření na potenciál lesnického sektoru

5 hlavních témat:

- Trvale udržitelná produkce a spotřeba lesnických výrobků
- Nízkouhlíkový lesnický sektor
- „Zelená“ pracovní místa v lesnickém sektoru
- **Oceňování a platby za lesnické ekosystémové služby (PES)**
- Monitoring a správa lesnického sektoru

Oceňování a platby za lesnické ekosystémové služby - 1

Cíl: Identifikovat hodnotu funkcí lesa a vytvořit PES-transakce, podpořit trvale udržitelnou produkci a spotřebu tohoto systému

Některé možné AKCE:

- Doporučení jak by akademické ocenění mohlo být transformováno to platebních systémů
- **Organizace politických fór k novým dilematům pro lesnické manažery a politiky**
- Sdílení zkušeností o vlivu různých podmínek mezi zeměmi včetně různých systémů uplatňování vlastnických práv a jejich vliv na návrh a implementaci PES
- Financování výzkumných projektů ke kvantifikaci a hodnocení všech lesnických ekosystémových služeb (přednostně s využitím mezinárodně kompatibilních metod)
- Začlenění výsledků ocenění do národního účetního rámce
- **Vylepšit stávající politiky a nástroje pro nastavení rámce pro PES**

Oceňování a platby za lesnické ekosystémové služby - 2

OBLASTI AKTIVIT:

- **Oceňování lesnických ekosystémových služeb** (*podpora **přirazení ekonomické hodnoty** dosud netržnímu lesnickému zboží a službám a zvýšení povědomí a **uznání veřejného zboží generovaného lesem***)
- **Platby za lesnické ekosystémové služby: od teorie k praxi** (*podpora **nejlepší praxe** k vývoji a implementaci PES pro zajištění nepřerušovaného poskytování lesnických environmentálních služeb*)
- **Lesy a lidské zdraví** (*zhodnocení postupů, kterými les přispívá lidskému zdraví a pohodě, zda-li je tato informace správně začleněna **do politik a praxe***)

4. Problém chápání pojmu „funkce lesa“

(vzhledem k tržnímu uplatnění)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Chápání pojmu „funkce“

- **Přírodovědné (kauzální) pojetí**
(*existenční – ekosystémové pojetí*)
- **Účelové (teleologické) pojetí**
(*utilitární – antropocentrické pojetí*)

Rozdíl v pojetí (závislost - les a vodní režim):

- A (*les a srážky*) má za následek B (*retenční účinek*)
- Je třeba udělat A, aby nastalo B (*využití retenčního účinku pro uspokojování lid. potřeb*) *funkce=služby*

Rozdíl ve vztahu:

- mezi lesem a např. vodním režimem
- mezi lesem a lidskou společností (tam, kde člověk hospodaří)

Funkce lesa

- při kauzálním chápání = účinky lesa
- při teleologickém chápání = užitky lesa (zboží a služby)

Přírodní – průvodní – vyrobené užitky

FUNKCE (účinky lesa)

Výkony LH (dřevo)

Vyrobené užitky

PRODUKTY A SLUŽBY

Účel = uspokojení potřeb společnosti

VZTAH

mezi lesem, lesním hospodářstvím a

společností je určován právními vztahy (*kdo, jak, v jakém rozsahu může využívat les k produkci nebo ke spotřebě ⇒ vliv na ekonom. hodnotu majetku*)

⇒ např. rozdíly při sběru hub mezi

Německem, Nizozemskem a Itálií

Ize vysvětlit obchodními vztahy a jednáním

ÚKOL DNE: Přejít od nauky o funkcích lesa k

NAUCE O PRODUKTECH LESA

(produkty a služby),

neboť funkce nejsou produkty !!!

Služby musí být definovány jako **produkty** a nikoliv jako funkce, jinak nemají na trhu cenu

Zpracovat tržní produktovou nabídku (produktový **koncept**) pro společenské požadavky (poptávku)

Systemizace funkcí versus poskytování zboží a služeb

(užitky z lesa, soukromé a veřejné statky)

(Matějček 2001, 2005)

Produkční	Ekologická				Sociální				Základní funkce
BP	ES	HV	EP		SR	ZH			Hlavní funkce
Bio- produkční	Ekologicko- stabilizační	Hydricko- vodohosp.	Edaficko- půdoochr.	Klimaticko- vzduchochr.	Sociálně- rekreační	Zdravotně- hygienická	Kulturně- naučná	Ostatní	
Dřevní Nedřevní	reprodukční(?)	Retenční Retardační Akumulační Kondenzační Infiltrační Detenční Desukční Vodoochranná	Protierozní Protideflační Protisesuvná Protilavin. Břehoochr.	Filtrační Antiradiační Izolační	Rekreační (myslivecká, turistická)	Léčebná	Krajinotvor. Estetická Meditační Spirituální Přírodoochr. Vědecká Výchovná	Obranná	Dílčí funkce
Trh	Neprochází trhem								
ENERGIE	= EKOSYSTÉMOVÉ PLATBY (lesnické produkty)								
	BIODIVERZITA								
	PITNÁ VODA								
	OCHRANA PŮDY								
	POUTÁNÍ UHLÍKU								
	REKREACE								
	KRAJINA + VENKOV								

5. Charakteristika problému

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Potřeba reakce na nebezpečí

- Dřevo jako jediného nositele výkonů LH již nelze ospravedlnit
- Pro **rostoucí rekreační a ekologickou poptávku** se nenabízí žádné produkty, resp. služby ⇒

a) ztráta ekonomické budoucnosti,

b) ztráta oprávnění k jednání o výrobním potenciálu

Devastující politika =

náklady na infrastrukturální služby lesa se přenáší na cenu dřeva

PROČ?

- Úspora nákladů nebude do budoucna stačit
- Neexistuje žádný racionální důvod, aby se lesní podniky fixovaly na jediný produkt
- Extrémní kolísání cen na trzích se surovým dřívím a potřeba nalezení dodatečných stabilnějších zdrojů příjmů lesních podniků, mj. ke **snížení podnikového rizika**
- nedostatečné příjmy vlastníků lesa mohou u někoho vést až k tomu, že se vzdá aktivního obhospodařování lesa, resp. tam, kde to bude povoleno, dojde ke změně ve využívání půdy

Řešení?

- Nové trhy se dřevem?

Ne. Je to jen dílčí řešení

- Nové trhy s ekologickými a rekreačními službami ?

Ano. LH získá ekonomický prostor pro vyjednávání

jinak

kdo tyto služby poptává, mohl by k nim bez odpovídající nabídky získat přístup pouze politickou cestou !!!

Zahraniční zkušenosti = potřeba začít s vytvářením lesnických koncepcí na vypracování nabídky služeb pro stávající poptávku:

- ochrana biodiverzity
- kvalita pitné vody („vodní halíř“)
- rekreace
- poutání uhlíku

Hospodářský rámec pro lesní podniky – 2 prvky:

Suverenita konzumentů (právo vybírat si) vs **suverenita producentů** (právo vyrábět více výrobků).

CÍL: Změnit ekonomickou strukturu LH
= změnit strukturu příjmů LH

Ekonomika LH stojí jen na 1 výrobku, tj. na
surovém dříví

Pozornost zaměřit také k tržnímu uplatnění
nových lesnických výrobků a služeb

= ke tvorbě nových příjmů

- **Služby poskytované lesem** (např. poutání uhlíku, ochrana biodiverzity, vody a půdy aj.), ať již pro širokou veřejnost či jenom pro určité zájmové skupiny, které z těchto lesnických služeb mají užitek, jsou dosud **BEZPLATNÉ**
- Je to však určitý druh bezdůvodného obohacení, tedy plnění bez právního důvodu
- Navíc podle ekonomie životního prostředí podporuje jakákoliv **bezplatná spotřeba** **nadměrné užívání** a **nedostatečné zásobování** (neexistuje žádná výrobní motivace)

Dosavadní filozofie:

- produkční funkce lesa patří **vlastníkovi**,
- mimoprodukční funkce lesa patří **společnosti**

Nefungující cenový mechanismus \Rightarrow alokační selhání trhu

3 příčiny:

- a) **teorie veřejných statků**
- b) **teorie externalit**
- c) **teorie vlastnických práv**

\Rightarrow

- d) **selhání trhu**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

d) Selhání trhu

K selhání trhu (u přírodních trhů) dochází v případě, že

- **přísun zboží a služeb z volného trhu není dostatečný**, tzn. když trh není schopen dodat zboží nebo službu, na kterou existuje ve společnosti poptávka
- **trhy neexistují nebo jsou nedostatečné**
- dojde k **nesprávnému ocenění** (podcenění veřejného zboží)
- **špatně definovaná nebo neuplatňovaná vlastnická práva**
- **transakční náklady** u veřejných statků/zboží jsou **vysoké**

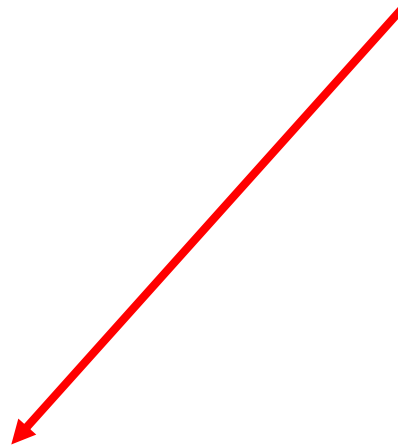
- **TRHY** nefungují jako automaty samy od sebe, ale vyžadují **komplexní systém pravidel a institucí**
- „Zbožíznalectví dřeva“ – **„zbožíznalectví pro ekologické a rekreační služby“**
- **Pomoc vědy praxi** při rozvoji existujícího potenciálu

Klasifikace LNKS

- Nutnost takové zboží a služby **definovat**
- Definovat, jakým způsobem je měnit (kvantitativně)
- Jak jim **dodat ekonomickou hodnotu**

- **Mnoho způsobů klasifikace** a každý z nich má své výhody
- Neexistuje pouze jediná typologie
- Zdůrazněny 2 klasifikace: **PRODUKTY A SLUŽBY**

6. LESNICKÉ EKOSYSTÉMOVÉ A REKREAČNÍ SLUŽBY - zahraniční zkušenosti

*= nové poznatky, budování znalostní základny,
případové studie, pobídky k inovacím, vytváření
rámcových podmínek pro diverzifikaci atd.*

6.1 Mechanismus plateb a financování

Metody oceňování a kompenzací

za

lesní nedřevní komodity a služby (LNKS)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Různé přístupy k NLKS (PES)

- **využití plateb k PODPOŘE** žádoucích forem lesnického hospodaření k udržení či zvýšení lesnických služeb/užitků
- **využití plateb k ZASTAVENÍ** rizikových aktivit či k prevenci aktivit majících negativní dopady na změny ve využívání krajiny

Kdo z jednotlivých lesnických ekosystémových služeb profituje, ten by je měl kompenzovat tomu, kdo je poskytuje (princip „uživatel platí“)

Předpoklady zavedení platebního režimu

- **Povědomí** o problému
- Existence **podpory ze strany institucí a POLITIKŮ**, neboť i nadále bude nálepka veřejného zboží bránit obchodovatelnosti LNKS

Překážky

- Vysoké náklady na transakce a/nebo
- Právní a socioekonomický rámec (volný přístup do lesa)
- **Lidé si nejsou vědomi hodnoty LNKS** a očekávají, že je budou moci užívat zadarmo
- Oceňování a financování je ještě vzácné kvůli malému zájmu i omezeným informacím
- **Tyto informace se v lesnické politice stále ještě plně neodrážejí**

Aktivity SFC

- Vyhodnoceno 18 oceňovacích studií v ad hoc pracovní skupině SFC (*převážně využití přístupu ochoty platit*)
- Odlišnosti v legislativě a kultuře členských zemí jsou tak velké, že je velmi složité vytvořit doporučení, která by byla použitelná na celoevropské úrovni ⇒ PES není ideální řešení kdekoliv

- Snaha o vývoj oceňovací techniky, která tyto hodnoty přenesse do obecnějších rovin hodnot
=

hledání obecně aplikovatelného modelu pro oceňování LNKS

Příklady - 1

Finanční mechanismy pro vodní hospodářství:

- Poskytování vodohospodářských služeb
- Místní smlouvy s vodohospodáři
- **Dánsko:** společnosti stáčejíci vodu do lahví používají prameny ze soukromých lesních pozemků a platí vlastníkům přímo za vodu.
- Účast veřejných poskytovatelů vody na rozsáhlých zalesňovacích projektech v infiltračních oblastech

Příklady - 2

Finanční mechanismus pro biodiverzitu:

V rozsahu převyšujícím požadavky

- **Finsko:** omezování průměrných těžebních ploch na 1-2 ha. Hlavním mechanismem je obchodování přirozené hodnoty a mechanismus tvoří trh, na kterém vlastníci nabízejí svá území ve smlouvách na dobu určitou pro ochranná opatření.
- **Švédsko:** náhrada ztráty z tržní hodnoty majetku vlastníka za chráněné oblasti biotopu. Dohody – max. 20 000 SEK = cca 2000 EUR (z toho 10 000 SEK tvoří hodnota životního prostředí, až 8000 SEK tvoří hodnota těžného dřeva a 2000 SEK ostatní hodnoty)
- **Francie:** výjimka z pozemkové daně v oblastech Natura 2000 a snížení daně z výnosů z půdy o výlohy na zachování nebo obnovení chráněných oblastí

Příklady - 3

Finanční mechanismy pro rekreaci a volný čas:

- Různé způsoby (pro jezdce na koni se mohou vyžadovat nálepky pro doložení platby, v případě cyklistů na horských kolech mohou organizátoři platit vlastníkovu pozemku)
- **Dánsko:** průměrná ochota platit jedné domácnosti za lesní rekreaci (69 €/rok/domácnost) pro vyjádření celkové hodnoty rekreačních přístupových práv Dánů (250 € = 6300 Kč/ha/rok). Tato hodnota se může zvýšit, jelikož již dochází ke konkurenčnímu boji o místo pro rekreaci, pokud se zvažují všechny možné aktivity (týmové aktivity, terénní jízda na horském kole, jízda na koni atd.)
- **Nizozemsko:** za návštěvu určitých přírodních míst se musí platit vstupní poplatek
- **Finsko:** vývoj přístupů k náhradě za rekreační a estetické hodnoty. Tyto mechanismy pracují na základě dobrovolných dohod o pronájmu částí krajiny na určitou dobu. Platby je možné vypočítat na základě ztrát z výnosu těžby dřeva, ale také z hodnoty životního prostředí. Smlouvy se připravují podle jednotlivých míst.

Shrnutí - 1

- V EU je více než 60 % lesů v soukromém vlastnictví
- V závislosti na národní legislativě je **přístup a využívání** většiny LNKS neomezený a volně přístupný veřejnosti (zdarma)
- To je předpoklad tržního selhání a má zásadní význam pro oceňování, hodnoty a také platební mechanismy a financování.

Shrnutí - 2

Široká škála aplikovaných mechanismů k financování poskytování LNKS:

V členských státech převládají:

a) veřejné platby za biodiverzitu (např. vládní platby vlastníkům lesů pro lokality Natura 2000), přímá finanční podpora, nepřímá podpora v podobě daňových výjimek a slev aj.) - PRV

b) soukromé platby podporují rekreační a estetické služby a další tržně orientované smluvní platby (např. jímání vody). Soukromé mechanismy představují schémata založená na trhu – nákup lesního zboží a služeb.

Tržní mechanismy: režimy „cap and trade“, certifikace, transakce se 3. stranou aj.)

Státní finanční zdroje nejsou obvykle natolik dostačující ⇒ podněcovat situace, kde v poskytování zboží a služeb hraje roli **trh**, ale zároveň si ponechat veřejné platební režimy

Vytváření trhů a zvláště lokálních smluvních vazeb musí získat zvýšenou pozornost a podporu

Shrnutí - 3

- Obecně může být společnost ochotna platit za LNKS, ale **operační mechanismy** podporující oceňování a financování zůstávají poměrně vzácné z důvodu nízkého zájmu nebo nedostatku informací **a nejsou plně promítnuty do lesnické politiky.**
- Tyto nedostatky by měly být více zdůrazněny **ZÁKONODÁRCŮM**

Shrnutí - 4

- **TREND**: Odborníci považují LNKS za důležité a očekávají další **nárůst jejich důležitosti**
- Hodnoty se mohou mezi různými skupinami majitelů lišit v závislosti na poloze, druhu zboží a služeb a na rozsahu
- **Kulturní faktory** mohou vysvětlit veliké rozdíly v hodnotách mezi zeměmi

6.2 Případové studie pro rekreační a ekologické služby

Rakousko, Německo, Itálie, Nizozemsko

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A. Uvedení rekreačních produktů na trh *Nabídka zvláštních rekreačních produktů (např. zvláštní rekreační zařízení, cyklistika, hipoturistika, pronájmy běžkařských tratí, houbařské lístky apod.)*

B. Uvedení ekologických služeb na trh
Dobrovolné smluvní vztahy, sponzoring, poutání uhlíku, prodej pramenité vody aj.

C. Uvedení různých produktů na trh
Vánoční trhy – prvek prožitku, právo exkluzivity, semináře pro manažery, outdoorové akce pro firmy, stezky v korunách stromů aj.

a) Zvláštní rekreační zařízení

Pro usnadnění uvádění **zvl. rekreačních produktů** na trh =

1) **jasnější formulace práva vlastníků lesa ze strany zákonodárce**

(při respektování právních požadavků spojených s právem vstupu do lesa, jasné ohraničení mezi právem na volný vstup do lesa a jiným využitím volného času, při zachování podnikatelské svobody aj.)

2) **jasně formulovat právo vlastníků lesa vybírat finanční úhradu za specifické formy užívání lesa**

(dodatečný příjem ze soukromoprávních smluv o užívání)

Vyjasnit, které produkty (zboží a služby) odpovídají sociální povinnosti ve smyslu funkcí lesa, a které by byly obchodovatelné

Detailnější popis 98 případových studií ze zahraničí

(Rakousko, Německo, Itálie, Nizozemí)

na webové stránce

www.lesniznalec.cz

- volba *Ekonomika, Internalizace externalit*

Houbařské lístky

Itálie

- zákonná úprava možnosti prodávat houbařské lístky lokálními úřady
(sběr hub byl regionálním zákonem omezen na 2 kg/den pro nedomáčí) ⇒
povinnost pro všechny houbaře bydlící mimo provincii
zákonem předepsáno: 70 % příjmů z prodeje licencí se musí investovat zpět do LH
- jako nástroj kontroly sběru hub – regulace využívání
- do r. 1991 prodej obcemi, v hostincích, turistických informacích, ve spec. prodejnách, v kanceláři regionální lesní správy
- po r. 1991 prostřednictvím pošty (možnost získat licenci jednoduchým převodem na poštovní bankovní účet regionálního svazu) a v turist. informacích v údolí
- vystavování povolenek úspěšnější než totální zákaz sběru
- ceny kolísají, cena podle licence – denní, týdenní, měsíční
- místní obyvatelé zadarmo (volné licence)
- stížnosti, velký odpor houbařů, akceptace poplatků až po mnoha letech
- problémy s kontrolou povolení
- kalkulace nákladů pro rozdělování příjmů mezi zúčastněné obce

Nabídka pikniku

- vlastník lesa **v italském údolí** v národním parku
- na svém pozemku nabízí **piknik s přídatným servisem** (dřevo na grilování, jídla, nápoje, houpačky, toalety) a využívá obliby území u výletníků
- přímé uvádění produktu na trh, využití pouze pojištění zákonné odpovědnosti
- vlastník byl nespokojen s malou podporou veřejných orgánů
- **hosté nejprve rozhořčení cenou za využívání piknikového místa, avšak perfektní servis a dobrá organizace kritiku umlčely**

Les s pitnou vodou

Dolní Sasko – zákonem je zde předepsán tzv. „vodní fenik“

- vybírají ho spolu s normálním účtem za vodu dodavatelé pitné vody a musí být použit na aktivity spojené s ochranou pitné vody

např. přeměna čistě jehl. porostů na smíšené za účelem zvýšení vydatnosti pitné vody v dané oblasti

- cílové skupiny = spotřebitelé vody, úřední ochrana přírody a lesní úřady
- lesní úřad jako zprostředkovatel odbytu pro produkt a uzavírá smlouvy s každým jednotlivým vlastníkem lesa, který má zájem se na projektu účastnit
- důležité rámcové podmínky = ustanovení území ochrany zdrojů pitné vody

Prodej pramenité vody

V Rakousku soukromý lesní podnik v okolí Salzburgu

- odběratelé = 8 malých vodárenských společností a jiní soukromí uživatelé, veřejné vodárny nepatří k zákazníkům
- **pramenná oblast** (500 ha) na území lesního podniku
- vodovody a sběrné nádrže byly vybudovány dodatečně
- podnik uvádí produkt na trh sám
- noví zákazníci = neformálními kontakty, osobními doporučeními
- riziko se smlouvou přenáší na uživatele
- zpětný pohled = analýza potenciálů, definice odpovědnosti, marketingový mix, controlling
- s regionálním plánovacím úřadem byly kladné kontakty, jelikož nabídka pitné vody je ve veřejném zájmu
- spotřebitelé vody a široká veřejnost nabídku uvítali

Využívání pitné vody

V **Nizozemsku** na základě dobrovolné dohody platí vodárna státnímu lesnímu podniku odškodnění za odebrání pitné vody z lesního území

- příjmy z toho činí cca 25 % celkových příjmů lesního podniku
- odškodnění je založeno na výpočtu snížených přírůstů dřeva
- plocha vykazuje pro vodárnu nízký potenciál rizika ve srovnání se zemědělskými nebo zastavěnými plochami
- je lepší platit kompenzace než čistit znečištěnou vodu
- požadavek na zahrnutí využívání pitné vody na ekologickou hodnotu území (negativní efekty na ochranu přírody – změna druhového složení při narůstajícím suchu)

Prodej pitné vody - 1

Voda jako produkt lesa narůstá na významu

V **Německu** pochází pitná voda z 82 % z podzemní a pramenité vody

- rozdílná hydrologická situace, ale z větší části leží oblasti ochrany zdrojů pitné vody v lesích
- lesnatost těchto oblastí se nachází nad průměrnou lesnatostí jednotlivých spolkových zemí
- centrální význam pro všechny aspekty tržního zhodnocení vody z lesa = **podzemní voda není v Německu z právního hlediska součástí vlastnictví pozemku** (na rozdíl např. od Rakouska) ⇒ **omezené dispoziční právo vlastníka lesa k tomuto zdroji**
- využití vody nepatří do dispozičního práva vlastníka pozemku ⇒ **jak vlastníku lesa kompenzovat jeho lesnická opatření?**

Prodej pitné vody - 2

Možnosti řešení:

- smluvní kooperace – vhodnost tohoto modelu také při zajišťování dobrovolných výkonů ze strany vlastníků, které slouží k optimalizaci kvality spodní vody

Nyní řada překážek

- nepříznivá právní situace pro vlastníky lesa
- chybí zachycení specifických příspěvků lesního hospodářství k ochraně vody
- chybí vhodné zúčtovací a kompenzační modely

D) Jiné formy právně přípustného využití lesních pozemků (dodatečně povolené formy užívání lesa) a **jejich tržní nabídka**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nový produkt

Pohřebiště v lese

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pohřbení v lese ke stromu - 1

Šance pro vlastníky zhodnotit svůj les – nová strategie pro budoucí využití lesa

- kultura pohřbívání se nachází v období přelomu
- předpoklad: zpopelnění
- pochování zemřelého v urně na kořeny **propachtovaného stromu** ve volné přírodě
- řada výhod (diskrétnost ale ne anonymita, rodinný strom pronajatý na generace – na dobu 99 let, nezastavení cenných pozemků – šance pro obec, žádné náklady na péči o hrob, jistota v zanesení do KN)
- v Německu od roku 2000, nyní asi 25 takových „lesních pohřebišť“

Pohřbení v lese ke stromu - 2

Pro založení musí být **projekt**

Splnění lesnických a infrastrukturálních kritérií:

Výkony (služby) vlastníka lesa spočívají v pronájmu a různých činnostech

- z nájmu a poskytnutých služeb lze docílit zisk od 50 000 do 60 000 €/ha (ceny v závislosti na tloušťce, druhu a poloze stromu, jako strom pro jednotlivce, resp. až pro max. 10 osob – **3 350 až 6 350 €/strom**)

Der von juwi realisierte Windpark Kieselbach im Murrtal besteht aus zehn Windenergieanlagen, die zusammen pro Jahr 40 Millionen Kilowattstunden sauberen Strom erzeugen. Foto: juwi

7. NLP II

a

klíčová akce KA3

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Národní lesnický program II pro období do roku 2013

CÍL I. Zlepšení dlouhodobé konkurenceschopnosti

PILÍŘ EKONOMICKÝ

Klíčová akce 3

ZLEPŠIT ZHODNOCOVÁNÍ A MARKETING LESNÍCH NEDŘEVNÍCH UŽITKŮ A SLUŽEB

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co je konkurenceschopnost?

Lesnictví je konkurenceschopné, když....

- je ziskové a založené na tržních výnosech
- poskytuje produkty požadované spotřebiteli
- se může dynamicky přizpůsobovat tržním změnám

Podpora příjmů vlastníků lesa (či farmářů) ze strany státu může pomoci vlastníkům přežít (řešit jejich finanční situaci), ale takové přežití není založeno na konkurenceschopnosti

Opatření KA 3

- **Opatření 3.1** – Vytvořit podmínky a předpoklady (informační, legislativní, motivační) k rozšíření příjmů vlastníků lesů, např. tržním uplatněním určitých rekreačních a environmentálních služeb a zboží včetně vybudování účinného marketingu
- **Opatření 3.2** – Navrhnout a projednat způsob zajištění úhrad služeb pro ty vlastníky lesů, kteří hospodaří způsobem prospívajícím kvalitě vody (odměňovat vlastníky lesa za jejich výkony pro udržení kvality podzemních vod), a to ze zdrojů mimo rámec státního rozpočtu.

KA 3 = TÉMA ZÁSADNÍHO LESOPOLITICKÉHO CHARAKTERU pro celé LH

Vytvoření rámcových podmínek pro
podnikání s lesnickými službami

+

Zásadní změna myšlení vlastníků lesa (změna
stávajícího chování)

Inovační podnikatelské iniciativy

=

VČLENĚNÍ (INTERNALIZACE) LESNICKÝCH SLUŽEB
DO EKONOMICKÉ STRUKTURY LESNICKÉHO SEKTORU

Komerční zhodnocení nových lesnických výrobků a služeb je důležitý prvek **strategie diverzifikace** činnosti lesních podniků.

přechod lesního hospodářství
z poskytovatele dřevní suroviny také na
významného dodavatele placených služeb
pro společnost.

NÁVRH DOMÁCÍHO POSTUPU

- potřeba systematického **sociálně ekonomického výzkumu**
Bez existence stabilního kvalifikovaného řešitelského týmu a jeho financování nelze hovořit o dalším postupu prací
- **orientace na řešení tohoto problému v zahraničí** a jeho analogické uplatnění v našich podmínkách.
- Vzhledem k **neexistenci naší vlastní výzkumné základny** a vlastních poznatků na toto téma je pravděpodobně nejefektivnějším způsobem dalšího postupu vpřed (např. u ekosystémových plateb atd.) **transfer poznatků ze zahraničí**

Přijmou se základní doporučení KA3 NLP II ???

Pokud **ANO** ⇒ musí být reálný odraz

- a) v odvětvové lesnické politice,
- b) ve formulaci strategie dosažení cíle,
- c) v konkrétních opatřeních kompetentních orgánů (ve využití všech nástrojů lesnické politiky),
- d) v zapojení a ve výsledcích výzkumu (ve **struktuře úkolů** a jejich financování)

CÍLOVÝ STAV =

- a) větší diverzifikace příjmů lesních podniků (*komerční využití dosud neobchodovatelných výrobků a služeb*)

- b) zvýšení konkurenceschopnosti lesnictví v souladu s cílem *ekonomického pilíře*

PASIVITA ODVĚTVÍ LH

- Dosud **žádný** viditelný pohyb na poli lesnické politiky ani žádné konkrétní kroky ze strany odvětví směrem k podpoře komerčního uplatnění lesnických služeb
- Ztráta kontaktu se zahraničními trendy, nárůst nebezpečí v legislativní oblasti (*pozn.: není to ještě běžná praxe či perfektní řešení, ale již nyní je v regionu EHK funkčních 79 PES-schémat*)
- Ztráty potenciálních příjmů vlastníků lesa z důvodů **chybějící politické vůle, pasivity a nedostatku informací**

NEDOSTATEČNÁ AKTIVITA VLASTNÍKŮ LESA

...**SAMO SE NEUDĚLÁ**...

Příklady?

- návrh nové vyhlášky o škodách způsobených na lese
(leží na MZe od konce roku 2012 vs závěry NLP II)
- úsilí o vytvoření rámcových podmínek pro uplatnění
lesnických ekosystémových a rekreačních služeb ke
zvýšení diverzifikace činností lesních podniků *(lepší je
být v tržním způsobem ekonomicky soběstačný než čekat na státní
podporu lesnické produkce)*

Závěr

Lesnictví (lesnická politika) není jenom o stromech (lese), ale především o lidech,

a proto

je zapotřebí pečovat nejen o **stromy**, ale také o **lidi**.

DĚKUJI ZA POZORNOST !

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ